03/09/2021

Σε γκαλερί στην Ολλανδία το 1991 είχαν εντοπιστεί τα Βημόθυρα του Αγίου Αναστασίου

/ Επικαιρότητα

Για πρώτη φορά, μετά την κλοπή τους από την Κύπρο, τα Βημόθυρα του εικονοστασίου της εκκλησίας του Αγίου Αναστασίου της κατεχόμενης Περιστερωνοπηγής Αμμοχώστου εντοπίστηκαν το 1991 στη βιτρίνα της Γκαλερί Roozemond στην Ολλανδία από την Τασούλα Χατζηττοφή, διεθνώς γνωστή για τη δράση της για τον επαναπατρισμό της πολιτιστικής κληρονομιάς της Κύπρου που κλάπηκε μετά την τουρκική εισβολή. Ήταν τότε επίτιμη Πρόξενος της Κύπρου στη Χάγη.

Οι προσπάθειές της ήταν έντονες και επίπονες και κράτησαν πολλά χρόνια μέχρι τελικά η Κύπρος να μπορέσει να καλωσορίσει πίσω αυτόν τον σπάνιο θρησκευτικό θησαυρό.

Μεσολάβησαν επισκέψεις στην Ιαπωνία όπου κατέληξαν τα Βημόθυρα, ανταλλαγή επιστολών, εμπλοκή της Αρχιεπισκοπής, δικηγόρων και ιδιωτικών ντετέκτιβ και πολλές άοκνες προσπάθειες για να πεισθούν οι αρχές της Ιαπωνίας για την προέλευση των Βημοθύρων και την αναγκαιότητα επιστροφής τους στο νησί. Στις προσπάθειες προστέθηκαν και προβολές ντοκιμαντέρ, συνεντεύξεων από περιοδικά διεθνούς κύρους, αλλά και το ενδιαφέρον της UNESCO.

Το ΚΥΠΕ επικοινώνησε με την κ. Χατζηττοφή η οποία μας διηγήθηκε την πραγματικά ενδιαφέρουσα ιστορία πίσω από τα Βημόθυρα. Θέλησε να μοιραστεί μαζί μας άγνωστες για τους περισσότερους λεπτομέρειες και από τις κουβέντες μας διαπιστώσαμε το γνήσιο και αφειδώλευτο ενδιαφέρον της για τους πολιτιστικούς μας θησαυρούς και την σημασία που έχει γι’ αυτήν η επιστροφή τους στην Κύπρο, όπου και ανήκουν.

Σύμφωνα με την κ. Χατζηττοφή τα Βημόθυρα έφυγαν από την Κύπρο μεταξύ 1974 και 1980 και εκτέθηκαν στην Ολλανδία σε έκθεση στην πόλη Wijnburg, η οποία τελικά οδηγήθηκε σε πτώχευση. Μας εξήγησε ότι τα έγγραφα της πτώχευσης κατοχυρώθηκαν από την ίδια στα τέλη της δεκαετίας του `80, μετά την πρόσληψη ενός ιδιωτικού ντετέκτιβ, με δικά της χρήματα.

Περίπατος στην πόλη και εντοπισμός σε βιτρίνα Γκαλερί των Βημοθύρων

«Στα πτωχευτικά έγγραφα υπήρχαν εικόνες των Βημοθύρων τις οποίες ο Θανάσης Παπαγεωργίου, τότε Διευθυντής του Τμήματος Αρχαιοτήτων, αναγνώρισε και επιβεβαίωσε την προέλευσή τους. Η Κύπρος δεν μπορούσε να αναλάβει δράση τότε, καθώς ήταν απαραίτητο να βρεθούν τα Βημόθυρα πριν από οποιαδήποτε νομική ενέργεια στην Ολλανδία. Το 1991, ενώ περπατούσα στον δρόμο, είδα τις Χρυσές αυτές Πόρτες στο παράθυρο της γκαλερί Roozemond. ‘Έστειλα κάποιον να τραβήξει μια φωτογραφία για τον κ. Παπαγεωργίου για να επιβεβαιώσει αν πρόκειται για τα Βημόθυρα του Αγίου Αναστασίου. Εκείνες τις μέρες δεν είχαμε ίντερνετ και δουλεύαμε με φαξ. Οι φωτογραφίες έπρεπε να σταλούν ταχυδρομικώς και να επικυρωθούν από συμβολαιογράφο. Μόλις ο κ. Παπαγεωργίου επιβεβαίωσε ότι πρόκειται για τα Βημόθυρα επικοινώνησα με τον κ. Roozemond της Γκαλερί, και ζήτησα να επιστραφούν για λογαριασμό της Κύπρου. Ο κ. Roozemond ισχυρίστηκε ότι οι πόρτες ανήκαν σε πελάτη και η εμπιστευτικότητα και η

ιδιωτικότητά του δεν του επιτρέπουν να αποκαλύψει το όνομά του», διηγείται η κ. Χατζηττοφή.

Αναφέρει στο ΚΥΠΕ ότι από τα στοιχεία που υπάρχουν από τα έγγραφα πτώχευσης, ο θρησκευτικός θησαυρός αγοράστηκε από τους Michel van Rijn και Idyn Dikmen. «Αυτά τα έγγραφα είναι εξαιρετικής σημασίας γιατί αποδεικνύουν πως ο Dikmen και ο Roozemond (ιδιοκτήτης της Γκαλερί) δούλευαν από κοινού, συνεργάζονταν, κάτι το οποίο είχε αρνηθεί ο Roozemond, ειδικά την περίοδο που έχει αποκτήσει Γκαλερί δίπλα από το Βασιλικό Παλάτι στη Χάγη», μας εξήγησε.

Vrij Nederland 11/5/96

GESTOLEN KUNST

Het verhaal van de Gouden Deuren

JAN FRED VAN WIJNEN ■ *Cyprus wil zijn gestolen erfgoed terug. Daarom heeft het deze week door een Japanse advocaat beslag laten leggen op twee deuren uit een herk in het kleine museum van het Kanazawa College of Art. Want de Japanners wollen hun in Nederland gehechte kunstwerk niet zomaar aan de Cyprioten afstaan. Maar hoe kwamen die deuren nu in Nederlandse handen terecht?*

Ruim twintig jaar geleden, in maart 1975, verscheen de Engelse dossier- Dossier van Cyprioten die dertien oude kerkkoren in een benedragen had gestolen. De verdachten spreek Turken. Hij kwam van het noordelijke deel van Cyprus waar de meeste Turks sprekende, islamitische Cyprioten wonen - het deel dat een halfjaar eerder na een korte oorlog was bezet door het leger van Turkije - en zijn komst worden herkend als Cypriotische provinciale vooraanstaanders. De aanleiding was volgens de Engelse The Sunday Times het eerste bewijs dat er een onrechtmatigheid bestond voor Cypriotische iconen, fresco's en mozaïeken, die van de binnen uit de Griekse-orthodoxe kerken werden gestroopt. Vluchtelingen uit het bezette gebied hadden wilde islamitische vooroordelen van christelijke heiligenbeelden gezien, iconen die op brandstapels verdwenen of leggerbedekte kerken waarin de schapen werden samengedreven. Maar toen er steeds meer religieuze kunst op de Europese markt verschenen, uitmiddelend van geld uitgaven- 's iconen-tot volledige gouvelven, bleek dat ook anderen hun kans hadden gegrepen, met of zonder hulp van het Turkse leger. Al een tot dusk er in de uitsmeerwereld van de internationale kunsthandel een Cypriotisch kunstwerk op dat in de eerste jaren van de Turkse bezetting werd gestolen, en vervolgd werd het van uit. De stoutste, meest spectaculaire was het geroofde ons de Kanakaria-mozaïeken, ten jaar geleden te Amerika. Een kunsthandelaar uit Indianapolis, Peggy Goldberg, kocht voor ruim een miljoen dollar een paar bruinhalsgelig mozaïeken uit de Kanakaria-kerk op Cyprus, een zakelijkaart overbleef uit de oude muur. Na een langdurige rechtszaak in Amerika moest ze haar miskoop teruggeven aan de Cyprioten. Ze werd niet schadevergoeding. Vorige zomer gif een Haagse arts, na een publicatie in *Vrij Nederland*, zonder slag of stoot een zilveren-eeuwse icoon op. Bijna revolutionaire-achtig gelden had hij ervoor betaald. De icoon werd op Cyprus binnengehaald als een olympische held.

En nu zijn er twee Cypriotische deuren uit een herk ontdekt. In Japan.

Bijna vorige maand vloog de honorair consul van Cyprus in Den Haag, Tassula Georgiou-Hadjicosti, naar Osaka. Ze nam de trein naar Kanazawa, drie uur verder aan de kust van de Japanse Zee. In die stad waren twee vertrokte, snel gesel en iconen beschilderde deuren gevangenhield, die kort na de Turkse inval uit de herk van Portaitissa op Cyprus waren gestolen. Ze hingen sinds een paar jaar in een klein museum van het Kanazawa College of Art, een kunstacademie met een universitaire status, in de grootse bezwels rondom de stad.

De honorair consul was gezipt door de Nederlandse kunsthandelaar Michiel van Rijn, die de deuren vorig najaar in het museum had gezien. Hij had meteen moeite om er te herkennen, waar rijfiten aan zouden zitten, ze zag in zijn eigen opslagplaats. Samen met de consul en haar echtgenoot nam hij de trein naar Kanazawa. Die werd er geïnterpreteerd, zegt de consul, omdat Van Rijn pas in Kanazawa wilde onthullen waar de deuren waren.

Maar de Japanners wilden hun waardestuk niet zomaar afstaan. Daarom heeft de Griekse-orthodoxe kerk van Cyprus dem week een Japanse advocaat in de arm genomen, die beslag moet leggen op de deuren. Want het Kanazawa College of Art wil het aanrechtzaat voor de rechtbank.

Terwijl de eerste Cypriotische smokkelaar in Dover tegen de lamp liep, in maart 1975, sachs Van Rijn de meeste tijden uit voor zijn eerste grote tentoonstelling, een maand later in het Singer Museum in Laren. Het was het begin van een veelbesproken carrière. Zijn tentoonstellingen werden groter, de iconen duurder, en zijn handel concentreerde zich steeds meer op de oude Byzantijnse kunst, zoals die van Cyprus. Zijn grootste tentoonstelling in Nederland, in 1980 in het Drilbu Prinsenhof, werd bezocht door (toen nog) prinses Beatrix, die hem in een officiële brief bedankte voor zijn fraaie catalogus.

Daarna verdween Van Rijn uit het openbare leven. Hij concentreerde zich op een loophuis die hem voortdurend dwong te verhuizen naar andere landen, opgejaagd door advocaten de conquester van Interpol en collega-handelaren met rosse snaaiatem.

Drie jaar geleden schreef hij, in licht gemanieerde vorm, zijn autobiografie (*Het Gele Gat*). Hier werd een soort schelmenroman over de verdiepe kanten van het smokkelen en het laten rollen van veel geld. De beste waarvan Van Rijn sinds 1975 een groot deel van zijn Cypriotische handelsvoorraad betrok, was de voormalige van de handelaar Aydin Dikmen in München. Dikmen was een Turk. Hij importeerde zonder zijn zakenvrienden met zijn eigen handelsfirma Konya, gevestigd naar zijn Turkse gebroortsplaats, en hij exploiteerde een Nissiondo smokkelroute voor iconen, fresco's en mozaïeken uit Noord-Cyprus. Zijn voorraad was vergroot over

De Gouden Deuren

verschillende appartementen die hij bezocht in München. De bovenvolme stukken uit zijn collectie waren de mozaïeken uit de Kanakaria-kerk, die hij via Michiel van Rijn aan de ongelukkige kunsthandelaar in Indianapolis verkocht. (Dikmen weigerde te getuigen voor de Amerikaanse rechtbank). De deuren die nu in het Kanazawa College of Art staan ongerald, had Van Rijn zelf uitgezocht in een van zijn gelte-tour waarschuwen, in de Schützenstraße bij het station van München.

In de bar van Hotel Okura, aan de rand van de Amsterdamse Pijp, legt Van Rijn met

Ο Θησαυρός καταλήγει στην Ιαπωνία, σε Κολέγιο Τέχνης

‘Όπως μας διηγείται, τότε επικοινώνησε με τη Νομική Υπηρεσία στην Κύπρο και ζήτησε να σταλεί εκπρόσωπός της στη Χάγη, αλλά στο μεσοδιάστημα διαπιστώνει ότι τα Βημόθυρα δεν βρίσκονταν πλέον στην Γκαλερί και επομένως η Κυπριακή

Δημοκρατία δεν μπορούσε να κινήσει οποιαδήποτε νομική διαδικασία. Σύμφωνα με την κ. Χατζηττοφή ο Roozemond, με τον οποίο η ίδια είχε επαφή, απαίτησε από τον Αρχιεπίσκοπο Χρυσόστομο τον Πρώτο, με τον οποίο είχε έρθει η ίδια σε επαφή, να σταλεί ως απεσταλμένος ένας πιο υψηλόβαθμος εκπρόσωπός του, για να λάβει αρνητική απάντηση.

Το 1996 ο van Rijn, ο οποίος φαίνεται ότι αγόρασε τα Βημόθυρα, απαίτησε να έχει διαπραγματεύσεις με την κ. Χατζηττοφή και της ανέφερε ότι ο θησαυρός βρίσκεται στην Ιαπωνία και ότι αν ταξίδευε μαζί του εκεί, θα μπορούσε να δει τα Βημόθυρα.

«Ταξίδεψα με τον σύζυγό μου στην Οσάκα για μια βδομάδα. Ο van Rijn μας είχε αναφέρει ότι τα Βημόθυρα βρίσκονται στο Κολέγιο Τέχνης στην πόλη Καναζάβα (Kanazawa College of Art). Είχα σύσκεψη με δικηγόρους και αγόρασα εισιτήριο για να ταξιδέψω με τρένο στην πόλη αυτή. ‘Όπως μου λέχθηκε τα Βημόθυρα ήταν σε έκθεση στο Μουσείο του Κολεγίου. Εκπρόσωποι του Κολεγίου μου ανέφεραν ότι ο θησαυρός αγοράστηκε νόμιμα, με χρήματα μάλιστα που φορολογήθηκαν, από νόμιμη Γκαλερί στην Χάγη και επομένως δεν μπορούσαν να γνωρίζουν ότι επρόκειτο για κλεμμένο θησαυρό. Μάλιστα αμφισβήτησαν τα έγγραφα που είχα από το Τμήμα Αρχαιοτήτων και ζητούσαν περισσότερα ντοκουμέντα και αποδείξεις, μεταξύ αυτών ήθελαν και φωτογραφίες των Βημοθύρων στην Εκκλησία τα οποία βεβαίως και δεν είχαμε», αναφέρει στο ΚΥΠΕ.

Επικοινωνία με Αρχιεπισκοπή

Η κ. Χατζηττοφή που τότε ήταν Πρόξενος στην Ολλανδία επικοινώνησε με τον Αρχιεπίσκοπο Χρυσόστομο τον Πρώτο στον οποίο διηγήθηκε την ιστορία. Ο τότε Αρχιεπίσκοπος έστειλε πληρεξούσιο στην κ. Χατζηττοφή στην Ιαπωνία, εξουσιοδοτώντας την να διορίσει δικηγόρους που θα συμβουλεύουν την Εκκλησία.

Η ίδια μας αναφέρει ότι ζήτησε συνάντηση με τον Δήμαρχο της Καναζάβα ο οποίος δεν μπορούσε να την συναντήσει και αρχίζει τότε μεγάλη εκστρατεία και κινητοποίηση στα ΜΜΕ με πρώτη την μεγάλης κυκλοφορίας εφημερίδα της Ιαπωνίας «Asahi Shimbun», ελληνικά ΜΜΕ και στην Ολλανδία, αλλά και εφημερίδες όπως ο Independent. Επικοινωνεί και με τον Ντίνο Λεβέντη στο Λονδίνο για να κινητοποιηθεί η UNESCO και όποιος άλλος μπορούσε, ώστε τα Βημόθυρα να επιστρέψουν στην Κύπρο.

«Ο πρώην Πρόεδρος Βασιλείου μάλιστα προσφέρθηκε να επικοινωνήσει μέσω της εταιρείας του ΚΕΜΑ για να τους μιλήσει στα Ιαπωνικά, αλλά το Κολέγιο δεν μπορούσε να δικαιολογήσει τη δαπάνη χρημάτων που φορολογήθηκαν για να

αγοράσει λεηλατημένη τέχνη, έτσι επέμειναν ότι μπορούν να επιστραφούν τα χρήματα που δόθηκαν για αγορά», μας διηγείται.

Βεβαίως και αρνήθηκαν τόσο η ίδια όσο και ο τότε Αρχιεπίσκοπος και στράφηκαν στους δικηγόρους που εξήγησαν ότι μια τέτοια αστική υπόθεση θα έπαιρνε περίπου δέκα χρόνια νομικών αμοιβών και ένα αβέβαιο αποτέλεσμα, λόγω κυρίως της ποιότητας των αποδεικτικών στοιχείων στην Κύπρο.

Προβολή σε ντοκιμαντέρ – Διεθνής προβολή μέσω Walk of Truth

«Το 1999 δεν ήμουν πλέον επίτιμη Πρόξενος, το Κολέγιο στην Ιαπωνία αρνήθηκε να απαντήσει στις επιστολές μου καθώς δεν με θεωρούσαν πλέον επίσημη εκπρόσωπο. Ο πρώην Αρχιεπίσκοπος τους γράφει ότι είμαι η εκπρόσωπος της Εκκλησίας αλλά ούτε αυτό τους ικανοποιεί και τότε αποφάσισα να στραφώ στην ιαπωνική τηλεόραση. Έπεισα έναν παραγωγό να κάνει ένα ντοκιμαντέρ για τις λεηλατημένες αρχαιότητες της Κύπρου και για τα Βημόθυρα, ως μοχλό πίεσης στο Κολέγιο για επιστροφή των θησαυρών στην Κύπρο», μας διηγείται.

Διαβάστε Επίσης: Ικανοποίηση Μητροπολίτη Κωνσταντίας για επαναπατρισμό βημοθύρων εικονοστασίου Αγίου Αναστασίου

Το ντοκιμαντέρ καταγράφει μεγάλη επιτυχία και κερδίζει και βραβείο στην Ιαπωνία, οπότε το κλίμα, όπως μας αναφέρει η κ. Χατζηττοφή ήταν κατάλληλο για διαπραγματεύσεις, αλλά καθώς δεν ήταν πλέον Πρόξενος, η Πρεσβεία της Κύπρου ολοκληρώνει τις διαπραγματεύσεις με το Κολέγιο, αλλά οι Ιάπωνες επέμεναν ότι έπρεπε να πάρουν πίσω τα χρήματα που πληρώθηκαν ως φόρος.

‘Όπως μας εξηγεί η κ. Χατζηττοφή το διάστημα μεταξύ 2002-2011 δεν υπήρχε καμία περαιτέρω κίνηση και δραστηριότητα από την ίδια μέχρι το 2012 όταν ιδρύθηκε το Walk of Truth και τα αρχεία της ήταν πλέον διαθέσιμα σε ερευνητές και ακαδημαϊκούς παγκοσμίως.

«Τα Βημόθυρα έγιναν θέμα συζήτησης σε πανεπιστήμια, το αναδείκνυα (το θέμα) στις ομιλίες μου με λεπτομερείς περιγραφές, ονόματα, ημερομηνίες, η ιστορία περιγράφεται και στο βιβλίο μου “The Icon Hunter” το οποίο μεταφράστηκε στα αγγλικά το 2017 και στα ελληνικά το 2019.

Αρχές του 2020 ενημερώθηκα από τον Μητροπολίτη Βασίλειο Κωνσταντίας ότι το Τμήμα Αρχαιοτήτων διαπραγματευόταν με το Κολέγιο στην Ιαπωνία για να αγοράσει πίσω τα Βημόθυρα με χρήματα από την Αρχιεπισκοπή. Εξήγησα ότι η Κυβέρνηση δεν θα έπρεπε να συμμετέχει σε διαπραγματεύσεις με δημόσιο χρήμα για να αγοράσει πίσω λεηλατημένους θησαυρούς και ούτε και η Εκκλησία θα

έπρεπε να πράξει κάτι τέτοιο», αναφέρει στο ΚΥΠΕ η κ. Χατζηττοφή.

Η ίδια είχε αντιπροτείνει ότι αν η Μητρόπολη και το Τμήμα Αρχαιοτήτων συμφωνούσαν, θα μπορούσαν να συνεργαστούν με το Walk of Truth και όπως μας λέει, τους ανέφερε ότι το `Ίδρυμα θα έβρισκε χορηγό, δεδομένου ότι εξαντλήθηκε η νόμιμη οδός και έτσι θα υπήρχε ένα ενιαίο μέτωπο απέναντι στους Ιάπωνες και τη διεθνή κοινότητα.

Επαναπατρισμός

Οι προσπάθειες ναυάγησαν. «Ο Επίσκοπος Βασίλειος μου εξήγησε ότι το Τμήμα Αρχαιοτήτων θα αγοράσει πίσω τα Βημόθυρα με χρήματα από τον Αρχιεπίσκοπο και ότι παρόλο που σέβεται τις προσπάθειές μου, δεν θέλει να έχει συγκρούσεις με το Τμήμα Αρχαιοτήτων», υποστηρίζει η κ. Χατζηττοφή.

Ο Υπεύθυνος του Γραφείου Καταπολέμησης, Παράνομης Κατοχής και Διακίνησης Αρχαιοτήτων Αρχηγείου Αστυνομίας, Μιχάλης Γαβριηλίδης δήλωσε πρόσφατα στο ΚΥΠΕ πως είναι η πρώτη φορά που επαναπατρίζεται αντικείμενο από ασιατική χώρα , προσθέτοντας ότι καταλυτικό ρόλο στην έκβαση της υπόθεσης έπαιξε η ενδυνάμωση των διπλωματικών σχέσεων Κύπρου – Ιαπωνίας, με την έναρξη λειτουργίας Πρεσβειών της Ιαπωνίας στη Λευκωσία και της Κύπρου στο Τόκιο.

Ο Πρέσβης της Κύπρου στην Ιαπωνία, Χάρης Μορίτσης, ανέφερε στο ΚΥΠΕ πως η Πρεσβεία της Δημοκρατίας στο Τόκιο είχε εμπλοκή στην υπόθεση από το 2019, όταν άρχισε η λειτουργία της στην Ιαπωνία και ότι η συνεργασία με το Τμήμα Αρχαιοτήτων ήταν άψογη και η προσπάθεια ολοκληρώθηκε με διακριτικότητα και αποτελεσματικότητα.

Στον 18ο αιώνα και την εικονογραφική παράδοση της Κύπρου τα Βημόθυρα

Τα Βημόθυρα από την εκκλησία του Αγίου Αναστασίου τοποθετούνται στην κυπριακή εικονογραφική παράδοση του 18ου αιώνα, η οποία διαφοροποιείται από τον υπόλοιπο ορθόδοξο κόσμο και της οποίας αποτελούν σημαντικό παράδειγμα.

Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, το πάνω μέρος των Βημοθύρων είναι συνήθως διακοσμημένο με παραστάσεις του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου, ενώ το κάτω μέρος συνήθως διακοσμείται με παραστάσεις των Τριών Ιεραρχών και ενίοτε με Κύπριους Άγιους, όπως ο Άγιος Σπυρίδωνας σε αυτή την περίπτωση.

Εκτός από την αρχαιολογική τους σημασία, τα Βημόθυρα έχουν σημαντική συμβολική και θρησκευτική σημασία, ως αναπόσπαστο μέρος μιας ορθόδοξης εκκλησίας.

Σύμφωνα με την επιγραφή, τα βημόθυρα έχουν φιλοτεχνηθεί από τον Ιερομόναχο Φιλάρετο από το Ψημολόφου, ο οποίος διετέλεσε Πρωτοσύγκελος στη Μονή του Αγίου Ηρακλειδίου στο Πολιτικό που κατά την περίοδο αυτή αποτελούσε σπουδαίο εικονογραφικό κέντρο, με δαπάνη του Χατζηγιασουμή, πιθανόν κατοίκου της Περιστερωνοπηγής, επί Αρχιεπισκόπου Χρύσανθου, ενόσω προϊστάμενος της Μονής ήταν ο Ιερομόναχος Λεόντιος.

Πηγή: www.ant1.com.cy